

Senyor Kissinger, fa exactament noranta anys, al final de la Primera Guerra Mundial, es va signar el tractat de Versalles. Es tracta d'una cosa passada que interessa sobretot els historiadors o d'un esdeveniment que ens ha marcat fins avui?

—El tractat té actualment un doble significat. Les potències vencedores van dibuixar aleshores el mapa d'Europa tal com, més o menys, avui encara és. Però, en realitat, cap dels signants no va copsar les repercussions del mateix tractat. Per a mi açò és el més significatiu de Versalles. El món que va sorgir de Versalles és totalment diferent del món que suposadament hauria d'haver eixit. Qui vulga aprendre dels errors d'aleshores ha d'entendre el que va passar a Versalles.

—La Conferència de París havia d'acabar amb totes les guerres, així ho va expressar el president dels EUA Woodrow Wilson. El que va passar és que Europa va entrar vint anys després en una segona guerra mundial, més espantosa encara. Què va anar malament?

—La responsabilitat més gran de la guerra la té Hitler. Però el sistema de Versalles va beneficiar el seu pla. Cada sistema internacional es basa en dos elements decisius. L'un requereix un equilibri de les forces que dificulta que el sistema es desballeste i l'altre necessita un sentiment de legitimitat. La majoria dels estats implicats han d'estar convençuts que l'ordre que han de considerar és just en principi. En tots dos punts Versalles fou un error. Les dues potències continentals més grans, Alemanya i Rússia, foren excloses de les negociacions, amb la qual cosa l'oportunitat de trobar un equilibri de les forces va ser desaprovechada des de bon començament.

—En aquell moment, a París van xocar dos principis de la política exterior: el plantejament idealista, encarnat en Wilson, i la manera europea de fer política d'interessos, que es basava sobretot en la llei del més fort. Com és que els americans fracassaren de manera tan fulminant amb el seu plantejament?

—Per garantir una pau duradora els nord-americans pensaren en un parla-

“Obama és com un jugador d'escacs”

Henry Kissinger (Fürth, Alemanya, 1923), secretari d'estat del govern dels Estats Units amb els presidents Richard Nixon i Gerald Ford, parla sobre la política exterior de Barack Obama i del paper del seu país al món.

ment internacional que s'havia d'organitzar seguint el model dels parlaments nacionals democràtics i que tenia com a tasca representar l'ànima de pau dels humans. Tal com ho veien els nord-americans, cada guerra comportava una desviació de l'ordre natural entre els estats. Lamentablement, no hi ha cap prova històrica de la certesa d'aquesta hipòtesi.

—Per a vós la pau no és l'estat normal entre els pobles?

—Siga com siga, els requisits per a una pau duradora són molt més complexos que el que creu la majoria. La hipòtesi que la pau és l'estat normal entre les nacions només pot sorgir d'un país els habitants del qual giraren l'esquena al continent i que des de fa més de cent anys estaven ocupats amb ells mateixos.

—Diríeu que els EUA han semblat el bé i han collit la guerra?

—L'idealisme americà sobre la taula de negociacions va contribuir de manera essencial al començament de la Segona Guerra Mundial. A la pràctica, la conseqüència de la crida de Wilson per l'autonomia dels pobles fou que un dels països més grans va haver de partir-se, cosa que no solament es demostrà tècnicament molt complicada, sinó que al final deixà Alemanya en una posició estratègica molt més forta que la que tenia abans de la guerra.

—Com és això? Si Alemanya estava derrocada militarment i la seua superfície geogràfica delmada...

—Les extensions territorials i el poder són magnituds relatives. Alemanya era més xicoteta, però més poderosa. Abans de la Primera Guerra Mundial, Alemanya havia de mantenir en escac tres grans potències: Rússia, França i Anglaterra. Després de Versalles, a la seua frontera oriental, en comptes de forts contrincants, hi havia una sèrie d'estats xicotets que pel propi esforç no podien amidar-se amb Alemanya. Així les coses, hauria segut necessari incloure Alemanya en el sistema internacional. Precisament això és el que desaprofitem les potències vencedores quan desarmaren el país i l'humiliaren. Ací es va sembrar el germen per a la pròxima guerra.

—Malgrat el fracàs de Versalles,

les idees wilsonianes són sorprenentment resistents. No deu ser el nostre amor als ideals democràtics un poc innocent?

—La confiança en la democràcia com a remei universal apareix a intervals regulars constantment en la política exterior nord-americana. La seua última aparició, per ara, la va tindre amb els anomenats neocons sota George W. Bush. Em sembla que el president Barack Obama és clarament més realista.

La confiança en la democràcia com a remei universal apareix constantment en la política nord-americana

—Veieu Obama com un home de la Realpolitik?

—Deixeu-me dir unes paraules sobre la Realpolitik, només per aclarir. Constantment m'assenyalen i fins i tot m'ataquen com si en fóra un representant, però, que jo recorde, mai no he utilitzat eixe concepte. "Aneu amb compte amb ell", deien abans, "Kissinger és en realitat alemany, no comparteix amb nosaltres la mirada nord-americana sobre les coses."

—Algú us ha vist com un cínic...

—Per al cínic els valors són opcionals i els usa de manera instrumental. Contràriament, la decisió de l'home d'estat radica en conviccions morals. Sempre és fàcil dividir el món entre idealistes i homes orientats al poder, mentre que els polítics imperialistes, presumptament, causen tots els problemes del món. Jo crec que s'origina més patiment a través dels profetes que a través dels homes d'estat. Per a mi en política exterior també existeixen una mena de condicions objectives. Aquell que té a veure amb el destí de les nacions sense tindre en el punt de mira aquestes condicions està fugint de la realitat. L'art d'una bona política exterior és conèixer els

valors d'una societat i intentar desplaçar-los fins al marge més extern possible.

—I si no és possible considerar aquests altres valors perquè són inhumans i expansius, per exemple?

—Aleshores s'ha de resistir. Per exemple, ara l'Iran es pregunta: necessitem un canvi de règim abans d'arribar a una cooperació o podem provocar condicions perquè cada part pugui defensar els seus valors i els seus interessos i nosaltres tanmateix trobar la cooperació?

—La vostra resposta?

—Jo anticiparia un canvi de règim, però si açò no ocorre, la diplomàcia té el deure d'idear com seria el camí cap a la pau. Això no obstant, de moment la situació a Teheran és massa complexa per a poder contestar preguntes polítiques pràctiques. Jo, ara per ara, tinc més preguntes que respostes. El poble iranià acceptarà la sentència de la direcció religiosa pel reconeixement de les eleccions? La direcció religiosa està tancada darrere de la sentència? No ho sé, ningú no ho sap, de moment.

—Sona molt escèptic.

—Hi veig exactament dues possibilitats: o arribem a un acord amb l'Iran, o hi haurà un conflicte. Un xoc tal només es podria justificar si abans hem fet un esforç seriós per evitar-ho. Nosaltres tenim l'obligació de donar explicacions al nostre poble. Ara, de tota manera, hem d'esperar les protestes de Teheran, abans de poder avaluar i sospesar les possibilitats de la diplomàcia.

—Propugneu una mena d'idealisme realista?

—No hi ha cap realisme que al mateix temps no porte en si mateix elements d'idealisme. La idea d'una violència abstracta només existeix a l'abstracció, però no a la vida real.

—Segons el vostre punt de vista, fou útil fer un discurs al món musulmà al Caire? O l'idealisme d'Obama alimenta noves il·lusions?

—Obama és com un jugador d'escacs que juga simultàniament, és a dir, està ocupat amb diversos jugadors alhora. Ha començat la partida amb una jugada insòlita, ara només depèn de com reacciona el contrincant i com mou fitxa després Obama.

Encara no hem eixit d'aquesta primera jugada, però jo no hi tinc cap problema.

—**Però açò, el que hem sentit, és veritablement Realpolitik?**

—Avui encara no ho podem dir. Si l'al·locució d'Obama mostra al món islàmic que els EUA estan oberts al diàleg i que no només coneixen l'estratègia de la confrontació, aleshores jugarà un paper molt útil. Però si continua així i creu que la crisi es pot resoldre amb un discurs filosòfic, aleshores Obama tindrà problemes de dimensions wilsonianes.

—**El president no només ha fet un discurs. Al mateix temps pressiona Israel a fi que cesse la construcció d'assentaments a Cisjordània i reconega l'estat de Palestina.**

—El resultat només pot ser una solució de dos països i sembla que per sobre de les fronteres d'aquests estats ja han arribat a un acord general. Per a això necessitem negociacions i no cap discurs.

—**Els conceptes de “bé” i de “mal” tenen sentit en la política exterior?**

—Sí, però en general només amb matisos, rarament com a certesa absoluta. Òbviament hi ha diversos nivells del mal, els hauríem d'anomenar així tranquil·lament. Però de l'existència del mal no s'ha de deduir que aquells que es creuen en la part del bé tinguen un dret il·limitat a introduir universalment els seus valors.

—**Què enteneu per “victòria”? Després de la Primera Guerra Mundial es va intentar mantenir minimitzat el perdedor de la guerra, Alemanya, amb les ja sabudes conseqüències. És una bona idea reclamar la victòria sobre un altre país?**

—Després d'una victòria militar s'aconsella de manera urgent tractar moderadament la nació vençuda.

—**Moderadament significa per a vos no subjugar-la?**

—Es pot debilitar un país vençut fins que ja no jugue cap paper important i que es pugui fer qualsevol cosa amb ell. O bé, es porta el país vençut de nou al sistema internacional. Si conseqüentment observem Versalles, aleshores el tractat fou massa suau per a afonar totalment Alemanya, i d'altra banda era massa dur per a reintegrar Alemanya a la comunitat d'estats amb

EL TEMPS

El secretari d'estat Henry Kissinger i el president dels Estats Units Richard Nixon, reunits a la Casa Blanca als anys setanta.

els mateixos drets. Cap de les dues possibilitats -sotmetiment o reintegració- no es va aconseguir amb aquest acord.

—**Per tant, com es comporta un vencedor savi?**

—Per al meu gust hi hagué massa triomfalisme en joc a la part oest. Del sentiment d'haver guanyat la Unió Soviètica en la guerra freda va sorgir un cert grau d'arrogància.

—**No només cap a Rússia?**

—Molts cregueren que triomfarien en qualsevol confrontació.

—**L'expert en política Francis Fukuyama parlà, en el seu tristament cèlebre assaig, de “la fi de la Història”.**

—En aquell moment aquest punt de vista era usual.

—**En què es diferencien els conflictes d'avui amb aquells de l'Europa de principis de segle XX?**

—En altres temps la força d'atracció dels conflictes estava en la possibilitat d'esperar una victòria. Avui això ja no val. Un xoc, per exemple, entre la Xina i els Estats Units faria descarrillar els dos països.

—**Aniria tan lluny per poder par-**

lar de la fi de les grans guerres?

—No veig cap conflicte entre les grans potències, Xina, Rússia, l'Índia i els EUA, que justificara una disputa bèl·lica. La crisi econòmica, he d'afegir, no permet a cap país en aquest moment destinar una part elevada dels seus recursos a una acció militar. Això vol dir que avui estic més optimista estructuralment que fa uns pocs anys.

—**No li fa por la situació a l'Iran?**

—La por és sempre una mala motivació per a la política exterior. No hem d'oblidar, en totes les agitacions pels esdeveniments a l'Iran, el següent: les protestes a Teheran ens mostren que la voluntat de llibertat de les persones es fa respectar. El règim de Teheran se n'ha de fer a la idea. Jo crec que ara estem vivint un canvi històric a la regió. El repte a llarg termini per als EUA és trobar una relació constructiva amb una Àsia dinàmica i amb una Rússia contradictòria.

Jan Fleischhauer and Gabor Steingart

Traducció: Beatriu Vallès